

Михайло Ігорович Зуєв,

аспірант Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Київ, Україна

УДК 373.5.091.33-027.22-027.556:001:34]-056.45

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З ОБДАРОВАНОЮ УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДІЮ ЯК ЗАСІБ ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ У ГАЛУЗІ ПРАВА

В статті проаналізована роль внемкласної діяльності одареної учасної молодіжї в доуніверситетської правової підготовки. Одним из видів внемкласної роботи с одареної учасної молодіжжю являється проведення олімпіад по правоведенню. Історія проведення олімпіад в Україні насчитує більше сорока лет. Олімпіада по правоведенню являється своєобразним конкурсом, где діти, прошедшие лучшую підготовку становляться переможцями, а другие учасники получают нове знання и приобретають необхідний опыт. Другим видом внемкласної діяльності одарених учасних, готуючихся к дальнішому обученню в юридических вузах являється работа правових кружков. Також ученики старших класов могут принимать участие в турнире юных правоведов.

Ключевые слова: одаренная ученическая молодежь, олімпіада по правоведенню, доуніверситетская правовая підготовка, турнир юных правоведов.

This article analyzes the role of the extracurricular activities for talented and gifted youth in pre-university legal training. One of the kinds of extracurricular activities for talented youth, with the purpose of pre-university legal training, is holding the academic competitions in fields of law. In Ukraine the history of holding such competition counts more than 40 years. The academic competition in fields of law is the unique contest, where children, which have received the best training, become the winners, and other participants receive new knowledge and obtain needed experience. Other kind of extracurricular activities for gifted and talented youth, whose are going to continue the studying at law universities, is the activity of study hobby groups in fields of law. Also high school students have ability to participate in the Competition for Young Lawyers.

Key words: pre-university legal training; talented high-school students; competition for young lawyers; legal circles.

В Україні учні мають можливість займатися різними видами позакласної та позашкільної діяльності. Участь обдарованих дітей у таких заходах відкриває можливості щодо здобуття вищої юридичної освіти, а також цільової підготовки за обраною спеціальністю.

Метою нашої статті є висвітлити роль позакласної та позашкільної діяльності у доуніверситетській правовій підготовці обдарованих старшокласників. Окремі аспекти підготовки учнівської молоді до вибору та оволодіння певною професією у взаємодії ЗНЗ та ВНЗ знайшли відображення у працях В. Бичкової, Л. Григорчука, Н. Матяш, Л. Ройко, Т. Становської, О. Турініної, В. Федяєвої та інших дослідників. Проблеми поглибленого вивчення права у профільних класах ЗНЗ, профільних коледжах та ліцеях розглядалися такими вітчизняними науковцями, як В. Сущенко, І. Котюк, О. Котюк, І. Максимова, О. Наровлянський, І. Омельченко, С. Ратушняк, Т. Ремех, Н. Ткачова, А. Ришелюк, І. Усенко.

Дослідженнями у сфері професійної підготовки юристів займалися такі відомі європейські науковці, як К. Волкер, М. Дж. Бонель, Рене де Грут, Х. Кетц, Дж. Мерімен, Б. Футей та ін.

Вітчизняні юристи – науковці В. Андрейцев, Т. Варфоломеєва, О. Жуковська, В. Журавський, В. Опришко, В. Сущенко, О. Святоцький, В. Медведчук, О. Копиленко, В. Комаров, М. Костицький, Ю. Шемшученко розглядають в своїх працях окремі аспекти професійної підготовки та діяльності юристів в Україні.

У зв'язку з відсутністю комплексного дослідження існує необхідність теоретичного обґрунтування змісту доуніверситетської правової підготовки обдарованої учнівської молоді у системі середньої та позашкільної освіти в Україні (наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.).

Обдарованість – це сукупність здібностей, що дають змогу особистості досягти результатів в одному

або декількох видах діяльності та принести користь суспільству. Ще Платон обґрунтував залежність державних успіхів від селекції обдарованих індивідів [1].

Відомий дослідник проблеми обдарованості Н. Лейтес зазначає, що обдаровані учні є «справжніми маленькими трудівниками», які отримують задоволення від процесу. Їхню схильність до діяльності Н. Лейтес вважає «виявом обдарованості» [2].

Обдарована учнівська молодь має потребу в знаннях, а також яскраво виражений інтерес до певної галузі знань. Немає потреби примушувати таких дітей вчитися, оскільки вони самостійно шукають для себе певну діяльність, частіше складну, інтелектуальну та із задоволенням виконують її у свій вільний час. Обдаровані діти вільно та швидко оволодівають відповідними вміннями та навичками. Вони демонструють високий рівень досягнень.

Підтримка обдарованих і талановитих дітей – це тривалий процес. Обдарована дитина допоможе собі, якщо її вчитель буде творчим, а навчальний процес – цікавим, різнобічним та результативним.

За сучасних умов постає необхідність підтримки обдарованих дітей на етапі навчання у ЗНЗ для забезпечення розвитку та вдосконалення їхніх здібностей з метою отримання якісних, поглиблених знань, підготовки до вступу до ВНЗ. З цією ж метою діють державні програми, а також запроваджено іменні стипендії для переможців міжнародних олімпіад, Всеукраїнських олімпіад, Всеукраїнського конкурсу наукових робіт учнів – членів Малої академії наук України [3].

В Україні обдарована учнівська молодь також може займатися за різними профілями освіти у позакласних та позашкільних гуртках, секціях тощо.

Відповідно до Рекомендацій міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення в Україні [4] проводяться комплекси правоосвітніх заходів, найбільш масштабними та різноплановими з яких є «Тижні правових знань».

Традиційно проводиться конкурс на кращого знавця права серед вихованців інтернатних закладів області (11 класів), зокрема серед дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки.

Служба у справах дітей регулярно проводить бесіди, лекції, інтерактивні заняття правової тематики для учнів. Серед основних тем можна згадати такі: «Робота служби у справах дітей щодо попередження правопорушень та злочинів серед дітей»; «Кримінальна відповідальність неповнолітніх»; «Профілактика жорстокого насилля над дітьми»; «Адміністративна та кримінальна відповідальність батьків за належне виховання дітей»; «Як не стати жертвою злочину?»; «Профілактика негативних явищ серед молоді»; «Основні завдання міліції»; «Порядок дії людини, яку затримали працівники міліції» тощо.

Важливо зазначити, що Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення в Україні рекомендує органам державної влади сприяти розширенню мережі молодіжних правових клубів, проводити у навчальних закладах:

засідання «круглого столу» за участю старшокласників, учителів та науковців стосовно проблем правової освіти учнівської молоді; право-освітні тематичні заходи для учнів ЗНЗ та ПТНЗ [4].

На позакласних заняттях з правознавства обдаровані учні старших класів удосконалюють вміння самостійно поповнювати знання з різних джерел інформації. Діти пишуть реферати, доповіді та анотації, використовуючи додатково науково-популярною та спеціальною літературами, періодичною пресою, юридичними документами. Учні вдосконалюють вміння працювати з книгою, а саме вчать виділяти основну думку, відбирати факти для підтвердження теоретичних положень, складати плани та конспекти за текстом.

Відомо, що у позакласній діяльності розкриваються природні потреби обдарованої учнівської молоді, зокрема в активній діяльності та самоствердженні. Позакласна діяльність дає змогу обдарованим старшокласникам виступати в нових соціальних амплуах, виконувати ролі, що відрізняються від ролі учня. Це особлива сфера, де діти можуть задовольняти потреби у самоперевірці, оцінюванні власного «Я». Це зона активного спілкування, в якій задовольняються потреби в контактах. Вільний час – це умова для розширення світогляду учнівської молоді, для самостійного творчого пошуку в будь-якій галузі з метою поглиблення емоційного сприйняття сучасного життя. Позакласна діяльність розширює можливості щодо задоволення потреб обдарованої учнівської молоді [5].

Під час дослідження проведеного Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України у 2013 р. співпрацю гуртків навчального закладу з ВНЗ підтвердили 38 % керівників міських та 19 % керівників сільських ЗНЗ, відповідно не підтвердили 62 % міських респондентів та 81 % – сільських (рис. 1) [6].

Важливим аспектом позакласної діяльності з обдарованою учнівською молоддю є проведення олімпіад з правознавства з метою доуніверситетської правової підготовки учнів. Їх проводять з метою пошуку, підтримки, розвитку творчого потенціалу обдарованої молоді, у т. ч. учнівської.

Олімпіади сприяють розвитку пізнавального інтересу учнів, самостійному, обґрунтованому та усвідомленому вибору майбутньої професії у ВНЗ необхідного профілю.

На думку вчителів, олімпіада з правознавства – це експеримент, у межах якого обдарована учнівська молодь допомагає знайти відповіді на наступні запитання. Які види діяльності дозволяють дітям працювати з науковою інформацією? Які види професійно-педагогічної діяльності допоможуть пересічному учню організувати засвоєння інформації та способи діяльності з нею? Які інструменти потрібні вчителю, щоб оцінити рівень засвоєння інформації пересічними учнями [7]?

Олімпіада з правознавства проводиться у чотири етапи. Всеукраїнський етап є заключним. Він проводиться щороку наприкінці березня в одній з областей України, іноді у різних населених пунктах, водночас з декількома іншими предметами.

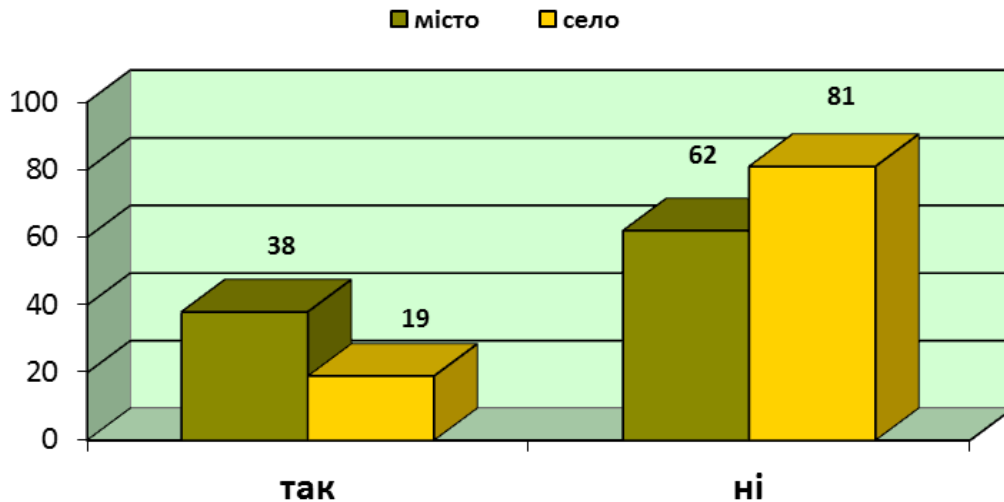

Рис. 1. Результати опитування керівників міських та сільських ЗНЗ

Складовою позакласної діяльності обдарованих учнів, що готуються до подальшого навчання в юридичних ВНЗ є правові гуртки. Так, Г. Пустовіт визначає поняття «гурток» як основну традиційну форму реалізації змісту навчально-виховної діяльності з дітьми та молоддю в позашкільних навчальних закладах різного спрямування [8].

Г. Андреева наголошує, що гуртки – це малі групи, члени яких об'єднані спільною соціальною діяльністю та знаходяться в особистісному спілкуванні, що є основою для виникнення емоційних відносин, групових норм та групових процесів [9].

Обдаровані учні старших класів з метою підготовки до вступу у ВНЗ юридичного спрямування можуть прийняти участь у Турнірі юних правознавців. Це змагання між командами учнів старших класів, які вміють на високому науковому рівні викласти та обґрунтувати власну позицію з певної правової проблеми та довести її під час наукових дискусій – правових раундів.

Таким чином, участь в олімпіадах з правознавства, турнірах юних правознавців та діяльність правових гуртків сприяють отриманню учнями, які вирізняються високими здібностями до інтелектуальної діяльності, якісних та поглиблених знань з юридичних дисциплін, а також підготовці до подальшого навчання у ВНЗ за обраною спеціальністю. Подальші дослідження будуть присвячені проблемам змісту та організації доуніверситетського навчання з правознавства обдарованої учнівської молоді, що дадуть змогу ЗНЗ підтримувати та розвивати партнерство з ВНЗ. Це відкриває чимало можливостей для учнівської молоді, яка прагне здобувати вищу освіти, а особливо – обдарованої, яка отримує доступ до цільової підготовки за обраною спеціалізацією.

Використані літературні джерела

1. Загарницька І. І. Педагог для обдарованої дитини: завдання і суперечності професійної підготовки [Текст] / І. І. Загарницька // Вісник ІРД: збір. наук.

праць. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 21. – С. 31. – (Серія: «Філософія, педагогіка, психологія»).

2. Лейтес Н. С. Ранние проявления одаренности [Текст] // Вопр. психологии. – 1988. – № 4. – С. 98–107.

3. Гришук Ю. В. Підтримка обдарованої учнівської молоді: нормативно-правовий та соціально-педагогічний аспекти [Текст] / Ю. В. Гришук // Освітнологічний дискурс, 2014. – № 1 (5). – С. 47.

4. Лист МОН України від 19.11.2010 р. № 1/9-838 «Про рекомендації Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/11191/>

5. Пічкур М. О., Демченко І. І., Бузильчук Л. В. Методика викладання образотворчого мистецтва: позакласна робота [Текст] / М. О. Пічкур, І. І. Демченко, Л. В. Бузильчук. – Умань. – С. 26.

6. Моніторингове дослідження «Стан позашкільної освіти та позакласної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах» (І етап), що виконане Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 620 від 28.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iitzo.gov.ua/rezultaty-monitorynhovyhdoslidzhen/>.

7. Клименко Н. П. Обдарована дитина [Текст] / Н. П. Клименко, С. Р. Хімко, О. В. Федотова // Олімпіада як складова роботи з обдарованою молоддю. – К.: ООО «Атопол», 2006. – № 2. – С. 2–6.

8. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання в контексті трансформаційних процесів у суспільстві [Текст] / Г. П. Пустовіт // Позашкільна освіта та виховання. – 2006. – № 1. – С. 10.

9. Андреева Г. М. Социальная психология [Текст] / Г. М. Андреева. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 375 с. – С. 137.